

Jorge
Luis
Borges
Smelio
knyga

SMULKIOJI PROZA

JORGE LUIS BORGES
Smėlio knyga

SMOLIONIS PROZA

16. 1974 M. KALBOS VERTĖ
12. KOMENTARIAI PARENĖ
LIMAS ŠUBELIS

LITOTOTOS
AKADEMIJOS
SAIMINGOS
LEIDYKLA
VILNIUS

Aiškinamasis vertėjo žodis / 9

Vietoj pratarmės: Émile Michel Cioran. BORGESAS / 11

RINKINYS ALEFAS (1949)

Nemirtingasis / 16

Negyvėlis / 36

Teologai / 42

Kario ir belaisvės istorija / 55

Tadeo Izidoro Kruso biografija / 61

Ema Cunc / 66

Asterijo namai / 72

Deutsches Requiem / 85

Averojaus paieška / 94

Zahiras / 106

Dievo rašmenys / 118

Ibn Hakamas al-Bucharis, žuvęs savo labirintे / 124

Du karaliai ir du labirintai / 135

Laukimas / 137

Žmogus ant slenksčio / 141

Alefas / 147

Epilogas / 165

Alefas

O God, I could be bounded in a nutshell
and count myself a King of infinite space.

HAMLET, II, 2¹

But they will teach us that Eternity is the Standing still of the Present Time, a *Nunc-stans* (as the Schools call it); which neither they, nor any else understand, no more than they would a *Hic-stans* for an Infinite greatness of Place.

LEVIATHAN, IV, 46²

Tą karštą vasario rytą, kai mirė Beatrisė Viterbo, – po didingos agonijos, nė akimirką nenusižeminusi iki sentimentalumo ar baimės, – pastebėjau, jog metaliniuose Konstitucijos aikštės reklamiuose skyduose pasirodė nauja lengvų cigarečių reklama. Iš pradžių man suskaudo širdj, bet vėliau supratau, kad tolydus ir platus pasaulis jau atsiskyrė nuo jos ir kad ši permaina yra pirmoji begalinės sekos grandis. Pasaulis keisis, aš – ne, pagalvojau kupinas melancholiškos tuštybės. Žinau, jog kartais mano tuščias atsidavimas ją erzino; dabar, jai mirus, galiu atsidėti jos atminimui nepuoselėdamas jokios vilties, tačiau ir nenusižemindamas. Prisiminiau, kad balandžio trisdešimtoji yra jos gimtadienis. Tą dieną aplankytinamus Garajaus gatvėje, kad pasveikinčiau jos tėvą ir Karį Archenčiną Danerį³, jos pusbroli, bus padorus, neprickaištinga, ir, matyt, būtina. Vélei lauksiu užgriozdintos svetainės prietemoje, vélei tyrinėsiu jos gausių nuotraukų detales. Beatrisė Viterbo⁴ profiliu, spalvota nuotrauka, Beatrisė su kauke 1921 m. karnavale, Beatrisė per pirmają komuniją, Beatrisė jos vestuvių su Robertu Alesandriu

dieną, Beatrisė netrukus po skyrybų, per Žokėjų klubo priešpiečius; Beatrisė Kilmese su Delia San Marko Porsel⁵ ir Karlu Archentinu, Beatrisė su Viljegos Haedo⁶ dovanotu pekinu, Beatrisė veidu ir galva, pasukta trim ketvirčiais, šypsosi, ranka parėmusi smakrą... Man jau nereikės, kaip anksčiau, teisinantis savo būvimą dovanoti jai nebrangias knygas – knygas, kurių puslapius galų gale susiprotėjau iš anksto supjaustyti, kad po kelių mėnesių neįsitikinciau, jog jos taip ir nebuvovo paliestos.

Beatrisė Viterbo mirė 1929 metais, ir nuo to laiko aš niekada nepraleisdavau balandžio trisdešimtosios, būtinai grįždayau į jos namus. Atvykdavau ketvirtis po septintos ir sédédavau kokias dvidešimt penkias minutes; kas metai pasirodydavau vis vėliau ir užsisédédavau vis ilgiau. 1933 metais man padėjo liūtis: buvau pakviestas prie stalo. Savaime suprantama, aš netrukau pasinaudoti tokiu palankiu precedentu – 1934 metais pasirodžiau jau po aštunio su tortu iš Santa Fé ir, žinoma, pasilikau vakarienės. Šitaip per melancholija ir tuščiu meilės ilgesiu dvelkiančias metines aš pamažu buvau įtrauktas į Karlo Archentino Danerio išpažintis.

Beatrisė buvo aukšta, trapi, kiek gunktelėjusi; nuo jos eisenos (jei oksimoronas čia tinkta) sklidė nerangus grakštumas – jos žavesio šaltinis. Karlas Archentinas – rausvaskruostis, apkūnus, žilaplaukis, dailių veido bruožų. Jis užima balažin kokias antraeiles pareigas pilkoje bibliotekėlėje pictinėje miesto dalyje; nors valdingas, tačiau kartu – neveiklus: dar visai neseniai vakarais ir per šventes verčiau tūnodavo namie. Ir pasikeitus dviem kartoms, jis išsaugojo protėvių itališką „s“ ir pernelyg gyvą itališką gestikuliaciją. Jo protas nuolat užimtas, karštligiškas, nerimstantis ir visai betikslis. Jo kalboje apstu beprasmiškų analogijų ir tuščių abejonių. Jo rankos (kaip ir Beatrisės) didelės, gražios, plonais pirštais. Kelis mėnesius jis kliedėjo Poliu Foru⁷ – ne tiek nuo jo baladžių, kiek nu minties apie nesuteptą šlovę. „Jis – Prancūzijos poetų kunigaikštis, – pasipūtės kartojo Karlas Archentinas. – Veltui stengsies jam įgelti, jo nepasieks ir nuodingiausioji iš tavo strėlių.“

1941 m. balandžio trisdešimtają leidau sau pridėti prie torto ir vienino konjako butelių. Karlas Archentinas jo paragavo, įvertino, kad neblogas, ir po kelių taurelių pradėjo šiuolaikinio žmogaus apolojija.

— Taip ir matau jį, — kalbėjo jis mislingai pagyvėjės, — tarkim, kabinete, nelyginant miesto sargybos bokšte, apsupty telefonu, telegrafu, fonografu, radiotelefonu, kino aparatu, stebuklingu žibintu, žodynu, tvarkaraščiu, aplanku, biuleteniu...

Ir čia pat pareiškė, kad viskuo aprūpintam žmogui nėra prasmės keliauti; mūsų XX amžius esą apvertė patarę apie Mahometą ir kalną, nūnai visi kalnai patys cina pas šiuolaikinį Mahometą.

Jo mintys man pasirodė tokios absurdiskos, o kalba — tokia pom-pastiška ir išpūsta, jog aš bemat šiuos dalykus susiejanu su rašliau ir paklausiau, kodėl jis nerašo. Kaip ir tikėjausi, jis atsakė, kad jau raša: šios ir kitos ne mažiau naujamadiškos idėjos figūruoja jo poemoje *Pranašinga giesmė*, *Išanginė giesmė* ar tiesiog *Giesmė-Išanga*; ties ja jis triūsiąs daugelį metų, be reklamos, be kurtinančio triukšmo, būtinai remdamasis dviem kertiniais stulpais, kurių vardai — darbas ir vienatvė. Iš pradžių jis atlapojas duris vaizduotei, paskui — šlifuoja. Poema vadinasi *Žemė*, joje aprašoma mūsų planeta ir, be abejo, poemai netrūksta nei tapybiškų digresijų, nei šaunių apostrofų.

Paprašiau man perskaityti kokią nors ištrauką, tegu ir trumpą. Jis atidarė rašomojo stalo stalčių, išsitraukė storą ryšulį popieriu su „Juano Chrisostomo Lafinuro⁸ bibliotekos“ antspaudu ir, gardojodamas skambesiu, perskaitė:

— Kaip graikui iš Itakės man regėjos miestai ir veidai,
Darbai ir dienos, juodas purvas ir kvapnioji ambra,
Bet mano įvykiai tikri, neišgalvoti ir visi vardai,
Tiktai *voyage*, apie kurį rašau, yra *autour de mano chambre*⁹.

— Šis posmas įdomus daugeliu aspektų, — pareiškė jis. — Pirmąja cilutė tikrai pagirs profesorius, akademikas, helenistas, tik jokiu

būklė ne dilektantai, sudarantys nemažą opinijos dalį. Antroji – nuo Homero perciama prie Hesiodo (tai užslėptos pagarbos ženklas džiauginių poezijos tėvui ant naujutėlio rūmo frontono), kartu atgavintinama literatūrinę priemonę, kildinamą iš Šventojo Rašto, t. y. išvardijimą, kaupimą ar amplifikaciją. Trečioji – jos šaltinis barokas, dekadansas, išgrynintas ir aistringas formos kultas – susideda iš dviejų puselių-dvynių. Ketvirtoji, atvirai dvikalbė, besalygiškai palenkis į mano pusę visus, kurie neabejingo valiūkiškam sąmojo žaismui. O ką jau kalbėti apie retą rimą ar vaizdingumą, man leidus! – be pendantizmo! – suslėgti į keturias cilutes tris mokslingas užuominas, apimantčias trisdešimt literatūra prisodrintų amžių: pirmoji užuominina – į *Odiseją*, antroji – į *Darbus ir dienas*, trečioji – į nemirtingą niekutį, kuriuo mus pradžiugino dykinėjanti savojiečio¹⁰ plunksna...
Juk aš puikiai žinau, kad nūdienos menui žūtbūt reikia juoko balzamo, žiupsnio scherza. Iš tiesų Goldonis¹¹ buvo teisus!

Jis man perskaite daugybę kitų posmų, taipogi pelniusių jo prioritimą ir gausius komentarus. Juose nebuvo nieko ypatingo; jie net nepasirodė man gerokai blogesni už pirmajį. Jo raštuose derėjo uolumas, susitaikymas ir atsitiktinumas; vertybės, kurias jiems priskirdavo Daneris, buvo antrinės. Supratau, kad poeto darbo esmė – ne poezija, o irodymai, kad jo poezija yra nuostabi. Natūralu, jog paskesnis darbas pakeisdavo kūrinio vertę jo akyse, tik ne kitiems. Danerio kalbėsenai buvo ekstravagantiška, tačiau negrabus ciliavimas neleido jam, išskyrus retus atvejus, perteikti šį ekstravagantiškumą poemoje*.

* Vis deito menui satyrines eiles, kuriomis jis rūsčiai pliekia nevykelius poetus:

Vienų eiles mokslingų žodžių armada užgožia,

Kitų – pompastiška tušybė ir dekoras.

Tačiau pernick silpnais sparnais jie plaka ora,

Užmiršę vieną salygą svarbiausią – grožį.

Tik baimė susilaukti armijos negailestingų ir galingų priešų ji sulaike (sakė jis man) nuo beatodairiškos poemos publikacijos.

Vienintelė karta
tanciu dylikaskiem
naje Maiklas Dreito
ja, ortografija, karin
grandiozinis, tačiau
bodus nei jam gimi
sas. Šis autorius už
metais jis jau buvo
jos hektarais, daug
gykla Verakruse, S
bos namais, su Ma
sėjo vienuoliktos
garsiojo Braiton
vargtas ištraukas
beformiams alek
mo. Ciruoju vien

Žinok: į dešin
(jis rodo kryp
Sau žiovauja
Šalia avidė, či

– Štai tau dv
sins – mat gird
kaip dieną, aišk
demaskuojanti
bukoliniams ir
kos¹², nei mūsu
so demaskuoti
„skeletas“ – jি
vyriškesnio sk
cilutė aukso v
tytoju: jo gyv

Vienintelj karta gyvenime man teko panagrineti penkiolika trūks-
tančiu dylikaskiemenių *Poliolbiono* cilių, topografinę epopėją, ku-
rioje Maiklas Dreitonas¹² aprašė Anglijos fauną, florą, hidrografi-
ja, ortografiją, karinę ir vienuolynų istoriją. Esu įsitikinęs, kad šis
grandiozinis, tačiau toli gražu ne beribis kūriny yra mažiau nuo-
bodus nei jam gimininingas neaprēpiamas Karlo Archentino opu-
sas. Šis autorius užsibrežė išguldyti eilėmis visą žemės rutulį. 1941
metais jis jau buvo spėjės susitvarkyti su kelias Kvinslendo valstii-
jos hektarais, daugiau nei su kilometru Obés tékmés, su duju sau-
gykla Verakruse, su pagrindiniai Konsepsjono parapijos preky-
bos namais, su Marianos Kamaseres de Alvear užmiesčio vila Rug-
sėjo vienuoliktosios gatvėje Belgrane, su turku pirtimi netoli
garsiojo Braito vandens gydyklos. Jis man perskaitė kelias iš-
vargtas ištraukas iš australiškosios poemos dalies – šiems ilgiems,
beformiams aleksandrinams trūko net santykinio ižangos gyvu-
mo. Cituoju vieną posmą:

Žinok: į dešinę nuo kelio ženklo rutininio

(Jis rodo kryptį, įsauliui nuo šiaurės vakaru)

Sau žiovauja skeletas. – O spalva? – tai dangiškiausia iš žydrų –
Šalia avidė, čia stūksanti it kapinynas.

– Štai tau dvi gudrybės, – sušuko džiūgaudamas, – kurias ištei-
sins – mat girdžiu pritariamai murmi – būsima sėkmė. Tai aišku
kaip dieną, aišku kaip dieną. Viena – epitetas „rutininis“, taikliai
demaskuojantis, *en passant*¹³, neišvengiamą nuobodulį, būdingą
bukoliniams ir žemės ūkio darbams, nuobodulį, kurio nei georgi-
kos¹⁴, nei mūsų laurais apdabintas *Don Segundo* nickuomet nedri-
so demaskuoti šitaip tiesiai šviesiai. Kita – energingas prozaizmas
„skeletas“ – ji pasibaisėjės šventeivai norėtų ekskomuniukuoti, bet
vyriškesnio skonio kritiką jis griebs už pačios širdies. Ir apskritai ši
eilutė aukso verta. Antrasis puseilis užmezga guvią šneką su skai-
tytoju: jo gyvam smalsumui užbègama už akių, klausimas tiesiog

praleisti patį jį... kaip mat gautumas atsakymas. O ką pasakysi apie tuoj radini kaip „dangiškiatus iš žydrų“? Šis vaizdingas neologizmas primena dangų, svarbiausią australiškojo peizažo dalį. Be šios alinijos eskizo spalvos pernelyg patamsėtū, o skairytujas nejučiom užversmų knyga, juodžiausios, nepagydomos melancholijos persmelktas lig siečios gelmiu.

Apie vidurnaktį atsisveikinau su juo.

Po dviejų sekmadieniu Daneris man paskambino telefonu – pirmasyk pyvenime. Pasiūlė susitikti ketvirtą ir „drauge pagurkšnoti pienio gretimame salone-bare, kurį pažangieji vertelgos Dzuninas ir Dzungris – mano namo savininkai, kaip pameni, – atidaro ant kampo. Šią cukrainę tau derėtų žinoti“. Aš sutikau daugiau iš nuolankumo nei iš entuziazmo. Rasti staliuką pasirodė nelengva: nepriekaištingai modernus salonas-baras buvo kone toks pat nejankus, kaip ir tariausi numatęs. Susijaudinę lankytojai už gretimų staliukų karštai vardijo sumas, kurių Dzuninas ir Dzungris nepagailėjo jo statybai. Karlas Archentinas déjosi priblokštas nežinia kokiomis apšvietimo imantrybėmis (kurias, be abejo, jau buvo matęs anksčiau) ir taré man su griežtumo gaidele balse:

– Nori ar nenori, turési pripažinti, kad ši užeiga gali varžytis su prašmatniausiais Floreso barais.

Paskui jis man vél perskaitė keturis ar penkis poemos puslapius. Juos buvo pataisęs pagal ydingą puošybos principą: ten kur anksčiau rašę „žydras“ dabar puikavosi „žydrokas“, „žydrainis“ ir net „žydrutis“. Žodis „pieniškas“ jam buvo nepakankamai skambus; veržliai aprašinédamas vilnos mirkymą jis verčiau rinkosi epitetus „pienini“, „pieninā“, „pienuotā“, „laktacini“... Išliejo karteli ant kritikų, paskui atlyžęs palygino juos su žmonėmis, „kurie neturi nei brangių metalų, nei garo preso, nei valcavimo staklynų ar sieros rūgties monetoms kaldinti, tačiau gali nurodyti kitiemis lobio vietą“. Po to supeikė *prologomaniją*, „kurią šmaikščioje *Don Kichoto* pratarméje jau išjuoké Išmoningujų kunigaikštis“. Vis dėlto jis pripažino, jog naujojo kūrinio rūmas turi prasidėti nuo prašmat-

naus portalu, lyg nuo kokio išventinimo į riterius, parašyto nusmaliinta, igudusia plunksna. Dar pridūrė ketinąs išspausdinti pradines savo poemos giesmes. Tuomet man ir paaiškėjo neįprasto kvičimo telefonu prasmė: žmogelis tenorjs manęs paprašyti, kad parašyčiau ižangą jo pedantiškam niekalui! Veltui baiminausi: Karlas Archentinas, pavydžiai žavėdamasis, pabréžę, jog nemanó klysta, jei pavadins visuose sluoksniuose pripažintą literato Alvaro Meliano Lafinuro¹⁵ autoritetą solidžiu; pastarasis, man pasirūpinus, galetų parašyti poemai žavią pratarmę. Idant šiuo atveju būtų išvengta visiškai nedovanotinos nesékmés, man dera perteikti du neginčytinus poemos pranašumus: tobula formą ir mokslinį tikslumą, „nes šis derlus tropų, figūrų, dailybių sodas atmeta bet kurią detalę, neatsijotą rūsčios tiesos“. Jis pridūrė, jog Beatrisé nuolat pramogaudavo kartu su Alvaru.

Aš sutikau, dosniai sutikau. Kad skambėtų įtikinamiau, pasakiau, jog su Alvaru pakalbēsiu ne pirmadienį, o ketvirtadienį per kuklią vakarienę, kuria paprastai baigiasi kiekvienas Rašytojų klubo susitikimas. (Tokių vakarienių nebūna, bet susitikimai iš tiesų vyksta ketvirtadieniais, neginčytinas faktas, kurį Karlas Archentinas Daneris galėjo sužinoti iš laikraščių ir kuris mano žodžiams suteikė tikroviškumo.) Orakuliška ir mąslia veido išraiška pasakiau, jog prieš imdamas pratarmės, aš ketinu apibrėžti savitą poemos planą. Mes atsisveikinome; pasukus į Bernardo de Iri-goyeno gatvę, man prieš akis kuo ryškiausiai iškilo abu man likę variantai: a) pakalbėti su Alvaru ir pasakyti jam, kad jo pažystamas Beatrisės pusbrolis (tik šitokia eufemistine parafraze galiu mineti jos vardą) surentė poemą, kuri, berods, lig begalybės išplėtė kako-fonijos ir chaoso galimybes; b) nekalbėti su Alvaru. Ir aiškiai numaciau, jog mano vangusis aš pasirinks b.

Nuo penktadienio tryliktos valandos mane ēmė kamuoti telefonas. Aš piktinausi, kad šis aparatas, iš kurio anksčiau sklisdavo amžiam nutilęs Beatrisės balsas, gali taip žemai pulsi, virsdamas tuščią ir, matyt, tulzingų apgautojo Karlo Archentino Danerio prie-

kaištų ruporu. Laimė, nieko nenutiko – tik pajutau pagiežą tam žmogui, man primetusiam delikatų reikalų, o paskui mane užmiršusiam.

Telefonas liovėsi mane terorizuoti, bet spalio pabaigoje Karlas Archentinas man vėl paskambino, be galos susijaudinęs; iš pradžią aš netgi neatpažinau jo balso. Nuliūdės ir įtūžės jis pramikčiojo, jog štieji ipsisautėję Dzuninas ir Dzungris, prisidengdami savo neraliuota cukrainė, rengiasi nugriauti jo namus.

– Mano protėvių namai, mano senieji gerieji namai, nukarię Garajaus gatvėje! – kartojo jis, turbūt liūliuodamas savo širdgėlą žodžių muzika.

Man buvo nesunku suprasti ir patirti jo sielvartą. Po keturiądesimties bet kuri permaina yra nepakenčiamas laiko bėgsmo simbolis, be to, tai buvo namas, begale begale gių mane siejės su Beatrise. Norėjau paaiškinti šią subtilią detalę, bet mano pašnekovas nesiklausė. Jis pagrasino, kad jei Dzuninas ir Dzungris atkalliai laikysis savo absurdisko sumanymo, daktaras Dzunis, jo advokatas, *ipso facto*¹⁶ pareikalaus iš jų atlyginti už nuostolius ir žalą bei privers išmokėti šimtą tūkstančių pesų.

Dzunio vardas man padarė įspūdį; jo kontorų Kasere ir Takvaryje reputacija buvo virtusi priežodžiu. Pasiteiravau, ar Dzunis ėmėsi šios bylos. Danceris pažadėjo dar šį vakarą pakalbėsiąs su juo. Paskui, kiek padvejojės, ramiu, negyvu balsu, kuriuo paprastai pranešame kažką labai asmeniška, pasakė, jog poemai užbaigtini jam būtinės šis namas, nes viename rūsio kampe rymo Alefas. Jis paaiškino, kad Alefas – vienas iš erdvės taškų, kuriamė susibėga visi taškai.

– Jis yra rūsyje po valgomuoju, – tėsė Karlas Archentinas, nuo graužaties tapęs iškalbus. – Jis mano, mano, aš jį atradau būdamas vaikas, kai dar nelankiau mokyklos. Laiptai į rūsi yra statūs, todėl dėdė ir teta man drausdavo ten leistis, bet kažkas pasakė, jog rūsyje glūdi visas pasaulis. Kaip vėliau sužinojau, turėta omenyje skrynia, tačiau anuomet aš supratau pažodžiui – jog ten slypi visas

pasaulis. Slapta
vat. O kai atsim
– Alefa? – per
– Taip, Alefa,
saulio vietos, ma
radimo, tačiau g
jam buvo suteik
Dzungriai mane
tymu kodeksu, e
savimamas.

Pamėginau a
– Bet gal rūs
– Nelengva,
ta. Juk jcigu A
visi žibintai, vi
– Tuoj pat c

Padėjau rage
ka sužinoti vi
nancių aplinky
nesuvokęs, kad
terbai... Beatr
ižvalgi moteris
maršumo, pan
tini tam tikra p
priplėdė piktidž

Garajaus gat
nas, kaip visad
ant nūnai beda
chroniškas) did
nickas nematė
sakydamas:

– Beatrice, Ba
tise, amžiams

pasaulis. Slapta nusileidau, nuriedėjau užgintais laiptais, nugriuvau. O kai atsimerkiau – pamačiau Alefą.

– Alefa? – perklausiau aš.

– Taip, Alefą, vietą, kuriamė nesusimaišydamos glūdi visos pasaulio vietas, matomos iš visur. Aš niekam neatskleidžiau savo atradimo, tačiau grįžau dar ir dar. Vaikas nesuprato, jog ši privilegija jam buvo suteikta, kad suaugęs sudėtų poemą. Jokie Dzuninai ir Dzungriai manęs neapiplėš, tūkstantį kartų ne. Mosuodamas įstatymų kodeksu, daktaras Dzunis įrodys, jog mano Alefas yra *nenuarvinamas*.

Paméginau apeliuoti į sveiką protą:

– Bet gal rūsyje pernelyg tamsu?

– Nelengva, tikrai nelengva tiesai prasiskverbt i maištingą protą. Juk jeigu Alefe slypi visos žemės vietas, vadinas, ten slypi ir visi žibintai, visos lempos, visi šviesos šaltiniai.

– Tuoj pat einu jo pasižiūrēti.

Padėjau ragelį, nedavęs jam laiko paprieštarauti. Kartais užtenka sužinoti vieną faktą ir kaipmat suvoki visą grandinę patvirtinančių aplinkybių, kurių anksčiau nė nejtarei; stebėjausi lig šiol nesuvokęs, kad Karlas Archentinas – beprotis. Kita vertus, visi Viterbai... Beatrisė (aš tai nuolat kartoju) buvo veik negailestingai ižvalgi moteris, panelė, kurią kartais ištikdavo išsiblaškymo, užmaršumo, panickos, tikro žiaurumo priepuoliai, tikriausiai aiškinanti tam tikra patologija. Karlo Archentino beprotoybė mano širdį pripildė piktdžiugos – slapta mes visad nekentėm vienas kito.

Garajaus gatvėje tarnaitė paprašė manęs mažumėlę palaukti. Ponai, kaip visad, sėdi rūsyje, ryškina nuotraukas. Šalia tuščios vazos ant minai bedarbio pianino šypsojos (greičiau antlaikiškas nei anachroniškas) didelis skaudžiai ryškių spalvų Beatrisės portretas. Mūsų tiekas nematė; švelnumo pagautas, aš prisiartinau prie portreto takydamas:

– Beatrise, Beatrice Elena, Beatrice Elena Viterbo, mylimoji Beatrice, amžiaus prarastoji Beatrice, tai aš, Borchesas.

Netrukus apsireiškė Karlas. Jis kalbėjo sausai; supratau, jog ne-gali galvoti daugiau apie nieką, išskyrus prarandamą Alefą.

– Taurelę šio pseudokonjako, – paliepė jis, – ir gali šiaušti į rūsi. Nepamiršk, kūno padėtis turi būti horizontali. Dar būtina tamsa, nejudrumas ir šiek tiek akių akomodacijos. Tu gulies ant akmeni-nių plokščių ir įsmeigi žvilgsnį į devynioliką laipteli. Aš pakylu viršun, nuleidžiu viršų, ir tu lieki vienas. Jei ir išgąsdins koks nors graužikas – didelio čia daikto! Po kelių minučių išvysi Alefą – al-chemikų ir kabalistų mikrokosmą, mūsų priežodžiu virtusį drau-gą, *multum in parvo*!¹⁷

Jau valgomajame jis pridūrė:

– Žinia, jei tu jo nepamatysi, tavo neregystė toli gražu nepa-neigs mano paliudijimo... Leiskis, tuo galėsi užmegzti pokalbij su *visais* Beatrisės pavidalais.

Paskubom nusileidau, pasidygėjės jo plepalais. Rūsys, kiek platenis už laiptus, labai priminė šulinį. Veltui žvilgsniu ieškojau skry-nios, apie kurią man kalbėjo Karlas Archentinas. Vienas kampus buvo užverstas dėžėmis su buteliais ir brezentiniais maišais. Karlas paėmė maišą, suvyniojo ji ir padėjo iš anksto numatytoje vietoje.

– Pagalvis kiek drėgnokas, – paaiškino jis, – bet jei kilstelsiu ji nors centimetru aukščiau, né velnio nepamatysi, tik susikrimsi ir susigėsi. Na, rangyk savo kaulus ir atskaičiuok devyniolika laiptelių.

Aš įvykdžiau tuos juokingus reikalavimus, ir jis galiausiai pasi-šalino. Atsargiai nuleido viršų – tamsa, nors vėliau ir įžiūrėjau siaurą plyši – man pasirodė aklina. Ūmai supratau, į kokį pavojų pate-kau: leidausi bepročio uždaromas rūsyje, prieš tai išgéręs nuodų. Pro Karlo bravūrą prasišvietė vidinė baimė, jog galiu nepamatyti stebuklo; kad pateisintų savo kliedesius, kad nesužinotų esąs bepro-tis, Karlas *turėjo mane nužudyti*. Pajutau neaiškų šleikštulį, kurį mėginau paaiškinti kūno nejudrumu, o ne narkotiko veikimu. Už-simerkiau, paskui atsimerkiau. Ir tada išvydau Alefą.

Dabar pereinu prie neišreiškiamos savo pasakojimo šerdies, pri-jaudindamas savo, kaip autoriaus, bejėgiškumą. Bet kuri kalba yra

abeccle ženklą, kurių naudojimas suponuoja bendrą pašnekovams praeiti. Bet kaip man perteikti kitiemis Alefą, kurio mano drovi atmintis bemaž neaprēpi? Mistikai, pagauti panašaus transo, pa-sinela į simbolius: persas¹⁸ dievybei apreikštė kalba apie paukštį, kuris kažkaip yra ir visi paukščiai kartu, Alanas Lilietis¹⁹ – apie sferą, kurios centras yra visur, o kraštas – niekur, Ezechielis – apie keturveidžį angelą, iškart žvelgiantį į Rytus ir Vakarus, Šiaurę ir Pietus. (Aš neveltui atgaminu atmintyje šias mīslingas analogijas; jos yra iš dalies susijusios su Alefu.) Gal dievai pasigailės, ir man pasiseks rasti lygiavertį vaizdinį, bet lig tol mano perteikti įspūdžiai atsiduos literatūriškumu, dirbtinumu. Be to, pagrindinė problema taip ir lieka neišspręsta: begalinės visumos išvardijimas, tegu ir dalinis. Tą didingą akimirką aš išvydau milijonus malonių ir šiurpių dalykų; nė vienas jų nenustebino manęs tiek, kiek tas faktas, jog jie visi vyko vienoje vietoje, nepersiklodami ir neper-sišviesdami. Tai, ką mano akys matė, vyko tuo pačiu metu, tačiau mano aprašyme jie eina vienas po kito, nes tokia mūsų kalbos pri-gimtis. Vis dėlto kai ką įvardysi.

Apatiniame laiptelio paviršiuje, kiek į dešinę, išvydau vaivorykštinių, kone akinantį rutulėlį. Iš pradžių man pasivaideno, kad jis sukas, vėliau supratau, kad judėjimo iliuziją kuria Jame slypintys svaiginantys vaizdai. Alefo diametras siekė du ar tris centimetrus, bet ten glūdėjo visa kosminė erdvė, nė kiek nesumažinta. Kiekvienas objektas (tarkim, veidrodžio stiklas) buvo begalė kitų objektų, nes aš jį aiškiai mačiau iš visų pasaulio kampų. Mačiau daugialypę jūrą, mačiau saulėtekį ir saulėlydį, mačiau Amerikos minias, mačiau sidabrinį voratinklį juodos piramidės viduj, mačiau sugriautą labirintą (Londoną)²⁰, mačiau nesuskaičiuojamas akis žvelgiančias į manę, kaip į veidrodį, mačiau visus planetos veidrodžius ir nė vienas iš jų neatspindėjo manęs, mačiau tas pačias plyteles galiniamame Solero gatvės kiemelyje, kurias prieš trisdešimt metų mačiau Frei Bentoso gatvės namo priebytyje, mačiau vynuoges, sniegynus, tabaka, rūdos gyslas, vandens garus, mačiau išgaubtas pusiaujo

dykumas ir kiekvieną jų smiltį, mačiau moterį Inverne²¹, kurios nepamiršiu; mačiau jos neklusnius plaukus, išsidū kūną, krūtinę ēdantį vėžį, mačiau sausos žemės skritulį ant šaligatvio, kur anksčiau augo medis, mačiau užmiesčio namą Adrogėje²², pirmajį Plinijaus egzemploriaus vertimą į anglų kalbą, kurį atliko Filemonas Holandas²³, iškart mačiau kiekvieną kiekvieno puslapio raidę (dar vaikas stebėdavausi, kodėl knygos raidės, ją užvertus, naktį nesusi-maišo ir nepasimeta), mačiau naktį ir tuo pat dieną, mačiau saulėlydį Keretare²⁴, tame lyg atsispindėjo Bengalijos rožės spalva, mačiau savo tuščią miegamajį, mačiau viename Alkmaro kabinete gaubli tarp dviejų ji be atvango dvejinančių veidrodžių, mačiau arklius besiplaikstančiais karčiais Kaspijos jūros pakrantėje auštant, mačiau grakštų rankos kaulą, mačiau po mūšio likusius gyvuosius, siunčiančius atvirukus, mačiau ispaniškų kortų malką Mirzapūro²⁵ vitrinoje, mačiau istrižus paparčių šešėlius oranžerijoje, mačiau tigrus, kraujo krešulius, bizonus, jūros audras ir armijas, mačiau visas pasaulio skruzdėles, mačiau persišką astroliabiją, mačiau ne-padorius, nejmanomus, kandžiai tikslius Karlui Archentinui adresuotus Beatrisės laiškus (nuo jų rašysenos mane pagavo šiurpas) rašomojo stalo stalčiuje, mačiau man šventą paminklą Čakarito-je²⁶, mačiau baisius palaikus tos, kuri kadaise buvo žaviaja Beatrice Viterbo, mačiau savo tamšaus kraujo apytaką, mačiau kuriančią meilės chemiją ir griaunančiąjį mirties misteriją, mačiau Alefą iš visur, mačiau Alefe Žemę, o Žemę vėl Alefą ir Alefe Žemę, mačiau savo veidą ir savo vidurius, mačiau tavo veidą ir pajutau svai-gulį, ir pravirkau, nes mano akys matė šį slėpiningą ir numanomą objektą, kurio vardą užvaldė žmonės, nors niekas jo nėra matęs: nesuvokiamą pasaulį.

Pajutau begalinę pagarbą, begalinį gailestį.

– Égi tu visai nukvaiši, jei kiši nosj, kur nereikia, – nugriaudėjo šlykščiai žvalus balsas. – Nors ir kiek suktum galvą, per amžius neatsimokési už tokią reveliaciją. Tai bent šauni observatorija, ar ne, Borchesai?

Karlui Archentinio bė
staigiai virtus prietena
– Šauni, tikrai šauni.
Nustebau girdėdam
tinas sunerimės kvote
– Vaizdas buvo geras
Akimoju sumečiau ke
raudinės, nervingai, išsi
tinui Danerui už svetin
patarimų nugriauti nar
lio: jis – galva gulda!
tingai atsisakiau kalbē
ji ir pakartojau, kad g
gydytojai.

Gatvėje, ant Konstit
veidai man atrodė paž
manęs nenustebins, išs
mas, jog tai esu jau ma
darsyk įveikę užmarštis

1943-ųjų metų kovo
nugriautas namas Gata
būgusi grandioziškai ilg
ištraukų rinkini. Neve
chentinui Danerui buv
mija*. Pirmąjį įteikė da
Bonfančiui²⁸; neįtikėtin
vo nė vieno balso. Dar k

* „Gavau tavo išstenėtus
žino apgailėtinas drauge, tač
iugebčiau karūnuoti savo ber
rubinų kalifą.“

Karlo Archentino batai pasimatė ant viršutinio laiptelio. Tamsai
stogai virtus prietema, vargas negalais atsistoja murmėdamas:

– Šauni, tikrai šauni.

Nustebau girdėdamas abejingą savo balso toną. Karlas Archen-
tininas sunerimės kvotė toliau:

– Vaizdas buvo geras, spalvotas?

Akimoju sumečian keršto planą. Geranoriškai, akivaizdžiai susig-
raudinės, nervingai, išsisukinodamas, aš padėkojau Karlui Archen-
tinui Daneriu už svetingą rūsj ir primygtnai patariau pasinaudoti
patarimu nugriauti namą ir pasitraukti iš pražūtingojo metropo-
lio: jis – galvą guldau! – visiems negailestingas. Švelniai, bet ryž-
tingai atsisakiau kalbėti apie Alefą, atsisveikindamas apkabinau
jį ir pakartojau, kad gyvenimas kaime ir ramybė – du geriausi
gydytojai.

Gatvėje, ant Konstitucijos aikštės laiptų, pakeliui į metro visi
veidai man atrodė pažistami. Aš išsigandau, kad daugiau niekas
manęs nenustebins, išsigandau, kad manęs niekad neapleis jaus-
mas, jog tai esu jau matęs. Laimė, po kelių nemigos naktų manę
darsyk įveikę užmarštis.

1943-ųjų metų kovo I dienos priemžas. Po pusmečio, kai buvo
nugriautas namas Garajaus gatvėje, leidykla „Prokrustas“, nepa-
būgusi grandiožiškai ilgos poemos, ėmė pardavinėti „argentinisku
išraukų“ rinkinį. Neverta né kalbėti, kas buvo toliau: Karlui Ar-
chentinui Daneriu buvo skirta antroji Nacionalinė literatūros pre-
mija*. Pirmąjį iteikė daktarui Aitai²⁷, trečiąjį – daktarui Marijui
Bonfančiui²⁸; neįtikėtina, bet manoji knyga *Sukčiaus kortos*²⁹ nega-
vo né vieno balso. Dar kartą triumfavo nenuovoka ir pavydas! Jau

* „Gavau tavo išstenėtus sveikinimus, – rašė jis man. – Sprogsti iš pavydo,
tuo apgailėtinas drauge, tačiau turi pripažinti – nors persiplyštum – jog šis yk aš
negabčiau karūnuoti savo beretę ryškiausiaja iš plunksnų, o savo turbaną – visu
ribiniu kalifi.“

senokai nepasimatau su Danceriu; dieniačiai skelbia, jog veikiai jis pradžiugins mus dar viena knyga. Jo laiminga plunksna (jau nemirkdoma Alefo) ēmėsi sueiliuoti daktaro Asevedo Diana²⁹ kurinius.

Noriu pridurti dvi pastabas: vieną – apie Alefo prigimti, kita – apie jo pavadinimą. Šis, kaip žinoma, yra pirmoji įventosios kalbos abécélės raidė. Tikriausiai mano istorijos skritulėlis neatsitiktinai juo buvo pavadinotas. Kabaloje ši raidė simbolizuojama Ean Sof³⁰, bendrą ir tyra dievybę; taipogi sakoma, kad ji yra žmogaus pavidalo, rodančio į dangų ir žemę, kad paliudytu, jog žemutinis pasaulis yra viršutinio pasaulio atspindys ir žemėlapis; *Mengenlebre*³¹ Alefas yra begalinių aibių simbolis, kur visuma nėra didesnė už bet kurią atskirą dalį. Norėčiau sužinoti, ar Karlas Archentinas parinko ši pavadinimą pats ar išskaitė, *kaip kito taško, kur susibėga visi taikai, pavadinimą viename iš nesuskaičiuojamų tekstų*, kuriuos jam atskleidė jo namų Alefas? Kad ir kaip būtų neįtikėtina, mano galva, egzistuoja (ar egzistavo) kitas Alefas, o Alefas iš Garajaus gatvės – netikras Alefas.

Štai mano argumentai. Iki 1867 metų kapitonas Bertronas ējo britų konsulo pareigas Brazilijoje; 1942 metais Pedras Enrikesas Urenja³² Santoso miesto bibliotekoje aptiko jo rankraštį, kuriame minimas rytiečių Iskanderui Zulkarnainui arba Aleksandrii Dviragiui Makedoniečiui priskiriamas veidrodis. Jo stikle atsispindėjo visas pasaulis. Bertronas taip pat išvardija kitas panašias retenybes – septyngubą Kajaus Chosrovo³³ taurę, veidrodį, kurią Tarikas ibn Ziyadas³⁴ rado bokšte (*Tūkstantis ir viena naktis*, 272), veidrodį, kurį Lukianas Samosatietis³⁵ apžiūréjo ménulyje (*Tikra istorija*, I, 26), veidrodiņę ietį, kurią Kapelos³⁶ *Satyrikonas* priskiria Jupiteriui, universalų Merlino veidrodį, „apvalų, iجاubtą ir į stiklinį pasaulį panašų“ (*The Faerie Queene*³⁷, III, 2, 19), – ir priduria tokius įdomius žodžius: „Tačiau pirmiau išvardyti (be to, dar ir neegzistuojantys) dalykai téra vien optimiai prietaisai. O tikratikiai, ateinantys į Amro mečetę Kaire, nuo seno žino, kad visata glūdi vienejoje iš akmeninių kolonų, juosiančių pagrindinių kiemų... Nickas, savaimė suprantama, jos negali pamatyti, bet tie, kurie priglau-

džia ausi prie kolonos paviršių. Mečete dattuojama VTB ikišaminių religijų švenčyklas. „Klajoklių iškurtoms valstybėms“ amplūdis visokiavusciems stambūs.

Ar egzistuoja šis Alefas ar nėra viskas, o paskui – parmarštis; ar pats, palenktais žodžiais, gant vis labiau iškraipau iš žemės?

O Dieve, ir riešuto kevalei
ketas, II, 2.

Bet jie nori mus mokyti
meniškumas, kaip ją vadina scholasticai.
Lygiai taip pat, jeigu jie begal-
natas, IV, 46.

Leviathanas, arba bažnytinė
matematika, or, Matter, Form, and
Number, London, 1651 – pagrindinis anglų filosofijos

Danceris – herojaus pavadinimas.

Beatrice Viterbo – herojaus pavadinimas arba iš palaimintajų nuolėdžių ir scholastikos teologų, arba iš apskrymo pobūdžių, i Giovannio di Giacomo vienuolių ir istorikų, megusijų.

Delia San Marco Porcile – iš ninkinio Kirejas (Eusebius

džia ausi prie kolonos paviršiaus, tačiau veikiai išpirsta bruzdų uže-
si... Mečetė datuojama VII amžiumi; kolonos atpabentos iš kini-
škiu islaminių religijų šventyklių, kaip apie tai rašo Ibn Khaldunas³⁹:
„Klajoklių įkurtoms valstybėms reikalingas nuolatinis išvėrimo laikų
antplūdis visokiausiems statybų darbams“.

Ar egzistuoja šis Alefas akmens vieta? Ar esu matej ji, kai bly-
dau viską, o paskui – pamiršau? Mūsų atmintis korėja nuo už-
maršties; aš pats, palenktais lemtingai metu erozijai, metams bė-
gant vis labiau iškraipau ir išdilinu Beatrisės bruožus.

Skiriama Estelai Canto⁴⁰

Komentarai

¹O Dieve, ir riešuto kevale uždarytas jausčiausi begalinį erdvynį karalius. *Ham-*
letas, II, 2.

²Bet jie nori mus mokyti, kad amžinybė yra sustingusi dabarties akimirka,
nunc-stans, kaip ją vadina scholastai; to negali nei jie, nei kas nors kitas suprasti,
lygiai taip pat, jeigu jie begalinį victos dydį vadintu *hic-stans* (sustinges čia). *Le-*
viananas, IV, 46.

Leviathan, arba bažnytinės ir pilietinės valstybės materija, forma ir valdėja (Le-
vianan, or, Matter, Form, and Power of a Commonwealth, Ecclesiastical and Civil,
1651) – pagrindinis anglų filosofo Thomaso Hobbeso (1588–1679) veikalas.

³Daneris – herojaus pavardė yra ironiška Dante's Alighieri anagrama.

⁴Beatrisė Viterbo – herojės vardas – aiški aluzija į Dante's Beatrice, o pavardė –
užuominina arba į palaimintą Giacomo da Viterbo (1255?–1308), augustinų vie-
nuolių ir scholastų teologą, arba, tai labiau tikėtina, atsižvelgus į vietomis parodi-
jinių apskymo pobūdį, į Giovanni Nanni da Viterbo (1432–1502) – dominikonų
vienuolių ir istoriku, mėgusi klastoti istorinius šaltinius.

⁵Delia San Marco Porcel – J. L. Borgeso pažystama, kuriai jis skyrė poema
proza iš rinkinio *Kūrėjas* (*El Hacedor*, 1960).

⁸ Aedo – J. L. Borgeso giminičiai iš motinos pusės.

⁹ Paul Fort (1872–1960) – prancūzų poetas ir dramaturgas, aktorius, režisierius, tams. Labiausiai pagarsėjo prancūziškoms baladėms, parolymais, yra dainų ir dainingu stiliumi. 1912 m. poetų klube buvo išrinktas „poetų kongreso“ (Président des Poètes).

¹⁰ Juan Crisóstomo Lafinur (1797–1824) – Argentinos poetas ir filosofas, J. L. Borgeso prodėdė.

¹¹ Kelionė..., po savo kambarj (franc.).

¹² Turimas omenyje Xavier de Maistre (1763–1852) – prancūzų filosofas, vienas iš Savojos provincijos (Prancūzija). Rašytoju tapo gari atstrikėliai. Viename dvikovoje jam buvo paskirtas namų areštas; siekdamas prielikalių, jis išėjo rašyti, ir taip atsirado nuotaikinga kamerinių apybraižų knyga *Kelione per savo kambarj* (*Voyage autour de ma chambre*, 1794).

¹³ Carlo Goldini (1707–1793) – italų dramaturgas. *Rendamini comedia dell'arte* reformavo teatrą priartindamas ji prie tikrovės. *Ausiaké impuriuose*, teksto bei kaukių, įtvirtino dramą su pastoviu tekstu, realiais suderintuose charakteriais, konkrečiomis buities detalemis ir situacijomis. *Parade* 267 vyras, dauguma jų – komedijos.

¹⁴ Michael Drayton (1563–1631) – anglų Renesanso poetas, penkes liečių muziška maždaug 30 000 eilučių istorine-geografine poema *Polyhellenes* (*Play Ollion*, 1612, 1622) ir poetinė parodija apie fejas *Nimfidija, feju rūmas* (*Nymfidia, the Court of Fairy*, 1627).

¹⁵ Probėgšmais (franc.).

¹⁶ Georgikos – Vergilijaus poema apie žemės ūkio datvias, sekantai 37–29 m. pr. Kr.

¹⁷ Álvaro Melián Lafinur (1889–1958) – Argentinos poetas ir literatūros kritikas, J. L. Borgeso dėdė.

¹⁸ Tuo pačiu faktu (lot.).

¹⁹ Daugel nedaugeliu (lot.).

²⁰ Turimas omenyje persų poetas Farid ad-Din Attar ir jo allegorinė poema *Paukščių šneka*. (Žr. novelės *Zahiras* 28 išnašą.)

²¹ Alanas Lilietis (lot. Alanus ab Insulis, franc. Alain de Lille; apie 1120 arba 1128–1203) – filosofas scholastas, teologas, neoplatonikas. Pramintas universi-

buju daktaru (*doctor universalis*). Labiausiai pagarsėjo alegorinė poema *Gantos akadas* (*De planctu naturae*), joje pavaizdavo žmonių ydas. Remdamasis dedukcija irodinejo, kad teologiniai teiginiai yra aksiomos. J. L. Borgesas cituoja iš Alano Liliecio trakto *Šventosios teologijos taisykles* (*Regulae de sacra theologia*).

- » Taip atrodė Londonas po vokiečių aviacijos antpuoliui 1940 m.
- » Invernas (angl. Inverness) – uostamiestis Škotijos šiaurėje. Pradėjo kurtis XIII a. pradžioje.

» Adrogé (isp. Adrogué) – anksčiau miestelis į pietus nuo Buenos Airių, dabar – Buenos Airių priemiestis. J. L. Borgesui – nostalgisku vaikystės prisiminimų vieta, kur dažnai atostogaudavo Borgesų šeima.

» Philemon Holland (1552–1637) – vertėjas ir klasikinių kalbų žinovas, i anglų kalbą vertęs Ksenofontą, Plinijų, Svetonijų ir kt.

» Keretaras (isp. Querétaro) – miestas centrinėje Meksikoje, į šiaurės vakarus nuo Mexiko; valstijos sostinė.

» Mirzapūras – miestas Š. Indijoje, Utar Pradešo valstijoje, dešiniajame Gango krante.

» Čakarita (Chacarita) – vienos didžiausių kapinių Buenos Airėse.

» Antonio Aita (1891–1966) – argentiniečių rašytojas ir kritikas, Argentinos PEN klubo sekretorius.

» Marijus Bonfantis – J. L. Borgeso ir A. Bioy Casareso novelės-parodijos *Sandžakomo machinacijos* (*Las previsiones de Sanqüidromo*) iš rinkinio *Seis dono Isidro Parodžio problemas* (*Seis problemas para don Isidro Paredi*, 1942) herojus.

» Sukčiaus kortos (*Los naipes del talnur*) – neišleistas J. L. Borgeso literatūrinij ir politinių esė rinkinys, parašytas 1919 m. Ispanijoje. Reikia pažymėti, kad J. L. Borgesas gudrauja: 1941 m. jis gavo antrają premiją už novelių rinkinį *Sodas išvairojanciais takais* (*El jardín de los senderos que se bifurcan*, 1941).

» Eduardo Acevedo Díaz (1882–1959) – argentiniečių rašytojas ir teisininkas. 1941 m. laimėjo Nacionalinę premiją už romaną *Didysis aptvaras* (*Cancha larga*, 1939).

» Ein Sof (hebr. אֵין סֻוף – beribis, begalinis) – transcendentinė, nepalimi ir nesurinti jokių atributų dievybė.

» Aibių teorijoje (rok.).

» Pedro Henríquez Ureña (1884–1946) – literatūros kritikas, kalbininkas,

escistas. Kilęs iš Dominikos. Ilga laiką gyveno ir dėstė Buenos Aircse, kur ir susipažino su J. L. Borgesu.

³³ Kajus Chosrovas – iranėnų mitologijos herojus, trečiasis legendinės persų Keijanių (iš iranėnų *kari* – žynys, pranašas teisuolis) dinastijos karalius, teisingo valdovo simbolis.

³⁴ Tarikas ibn Ziyadas (?–720) – berberų karvedys, 711 m. su musulmonų armija iš Maroko persikelęs į Gibraltarą (Gibraltaro pavadinimas ir atsirado nuo Jebel-al-Tarik t. y. Tariko kalnas) ir užkariauęs beveik visą vestgotų valdomą Ispaniją.

³⁵ Lukianas Samosatietis (*ΔΟΚΙΤΩΣ ο ΣΑΜΟΣΑΤΕῖς*, apie 120–180 arba 190 po Kr.) – graikų rašytojas, vienas sėmomingiausių ir išradingiausių imperijos laikotarpio satyrikų. Paraše nemažai satyrinių dialogų ir literatūros kūrinių parodių. Ypač populiarus buvo jo religiją pašiepiantis kūrinys *Dievų pašnekėsiai*.

³⁶ Marcianas Kapela (Martianus Capella, V a. po Kr.) – iš Afrikos kilęs rašytojas ir pedagogas. Paraše devynių knygų enciklopedinį sąvada *Satyrikonas* (*Satyricon*), geriau žinomą *Apie Filologijos ir Merkurijaus vestuves bei septymis laisvuosius menuis* (*De Nuptiis Philologiae et Mercurii et de septem Artibus liberalius*) pavadinimu. Tai didaktinė alegorija, kurioje pirmasyk išdėstyta septynių laisvuųjų menų (*septem artes liberales*) schema, viduramžiais tapusi mokslų sistema, suskirstyta į *trivium* – gramatiką, retoriką, dialectiką ir *quadrivium* – aritmetiką, geometriją, astronomiją, muziką.

³⁷ *Fėjų karalienė* (angl.). Tai didžiulė anglų Renesanso poeto Edmundo Spenserio (1552?–1599) alegorinė poema (nebaigta).

³⁸ Abd al Rachman Abu Zayd Muhammad Ibn Khaldun (1332–1406) – arabų istorikas ir socialinis filosofas. Svarbiausias darbas – *Pamokančiu paryzdžiu, pirmiųjų užrašų ir įvykių iš arabų, persų, berberų ir jų galinčių amžininkų istorijos knyga* (*Kitab al-'ibar wa-diwan al-mubtada' wa-l-habar fi ayyam al-'arab wa-l-agam wa-l-barbar wa-man 'asarahum min dawl al-sultan al-akbar*). Veikalo Izangoje (arab. *Mugaddimah* verčiamas kaip jvadas, jzanga) jis išdėstė visuomenės ir kultūros raidos idėjas, plėtojo ciklinės civilizacijos istoriją.

³⁹ Estela Canto (1919–1994) – Argentinos rašytoja ir žurnalistė. J. L. Borges susipažino su ja A. Bioy Casarcso namuose 1944 m.